

9. OBRADA I ANALIZA KERAMIČKOG MATERIJALA S LOKALITETA NA ERVENICI I DAMIĆA GRADINI

PRISTUP I METODOLOGIJA

Tipološka klasifikacija keramičkog materijala s lokaliteta na Ervenici u Vinkovcima i Damića gradini u Starim Mikanovcima temeljena je na prikupljanju kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz cjelokupnog uzorka pri čemu su podaci obrađeni s pomoću deskriptivne statistike u SPSS programu (*Statistical Package for the Social Sciences*). Osnovna podjela napravljena je kreiranjem tipova prema morfološkim podacima. Na taj način dobiveni su osnovni funkcionalni oblici: A - zdjela, B - lonac, C - šalica i D - vrč koji su definirani na oba lokaliteta, dok su na Damića gradini izdvojena još tri posebna oblika: E - cjedilo, F - boca i G - poklopac (*Slika 35, 36, 37*).

Iako određivanje osnovnih oblika i tipova posude ovisi o keramičkom materijalu koji se analizira, odnosno vrsti lokaliteta i razdoblju kojemu pripada, klasifikacija oblika uvijek se temelji na visini i maksimalnom dijametru posude te vrsti i veličini otvora (Rice 1987: 215).

Postoji nekoliko klasifikacija koje određuju oblik posude, od kojih su najpoznatije njemačka i francuska klasifikacija. Prilikom obrade vučedolskog materijala za određivanje oblika posude uzeta je kombinacija obje klasifikacije. Zdjela je definirana kao posuda koja uglavnom nema vrat, iako to nije pravilo, a visina joj varira od 1/3 pa sve do jednakog maksimalnog promjera posude. Lonac je posuda s vratom ili bez njega, ima ograničen otvor, a visina mu je uglavnom veća od maksimalnog promjera posude. Šalice su posude s ručkom čiji je promjer otvora uglavnom jednak visini posude. Vrč je posuda s vratom i ručkom s visinom većom od maksimalnog promjera posude (Rice 1987: 216; Horvat 1999: 86).

Prilikom razdvajanja tipova u grupe primijenjen je strukturirani pristup koji omogućuje neograničeno proširivanje i nadopunjavanje tipologije, a koji je detaljno prikazan u Poglavlju 7. Novi oblici koji se mogu pojaviti na nekom drugom vučedolskom lokalitetu mogu se uvrstiti u postojeću tipologiju njezinim proširivanjem, a oblici koji su isti usporediti s već postojećima. Unutar svakog tipa kojeg čine posve različite karakteristike (npr. Tip A – zdjele), napravljena je dodatna podjela na podtipove (Tip A 1) kojima su obilježja vrlo slična, a koji su izdvojeni i klasificirani prema četiri karakteristične točke na obrisu posude (npr. Tip A 1 obuhvaća sve zdjele koje u svom obrisu imaju dvije krajnje točke na rubu i na dnu). Ovakav način razdvajanja podtipova čini tipologiju manje subjektivnom, a podjela u podgrupe manje je podložna greškama onoga koji kreira i definira tipologiju. Unutar svakog podtipa numerirani su i izdvojeni individualni tipovi (Tip A 1a) na osnovi međusobno povezanih varijabli koje omogućavaju mjerenje veličine i oblika keramičke posude (polumjer ruba, dna, visina posude, debljina stijenki).

Prilikom obrade uzimana je veća količina podataka koji su podijeljeni u nekoliko kategorija. Morfološki podaci uključivali su određivanje tipa, podtipa i varijante, vrstu ruba, dna, ručke i drška; metrički podaci obuhvatili su mjerenje polumjera ruba, dna, visinu posude i debljinu stijenke; kod ukrašavanja posude uzimani su podaci o tehnici, motivu i položaju na posudi; tehnološki podaci bilježeni su određivanjem vanjske i unutarnje boje ulomka te boje presjeka prema kojoj je određena atmosfera pečenja, kao i tretiranje vanjske i unutrašnje površine posude.

Radi specifičnosti obrađenih lokaliteta na Ervenici je primijenjeno slučajno uzorkovanje, dok je na lokalitetu na Damića gradini korišteno namjerno uzorkovanje. Nekoliko je razloga zašto

je primijenjen različit način uzorkovanja, a koji potkrijepljuju već spomenutu činjenicu da svaki lokalitet zahtijeva drugačiji pristup obradi materijala. U ovom slučaju radi se o ograničenim mogućnostima koje su uvjetovane nepotpunim stratigrafskim kontekstom materijala. To nikako ne znači da se takvi lokaliteti ne bi trebali obrađivati, jer keramičkom građom možemo rekonstruirati neke druge procese, poput tehnoloških, ekonomskih ili simboličkih te modela kojima možemo utvrditi tragove društvene organizacije ili specijalizacije.

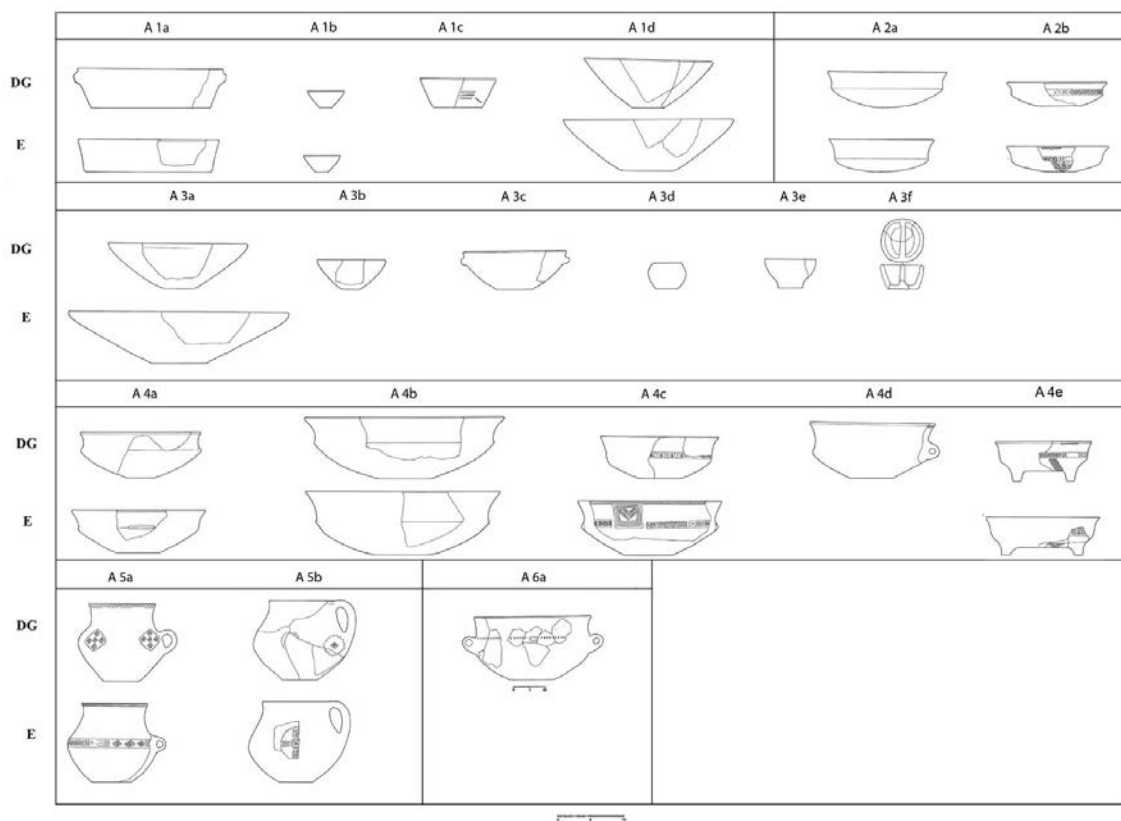
Iako su oba lokaliteta istražena u okviru zaštitnih arheoloških iskopavanja, lokalitet na Ervenici istražen je 2007., a na Damića gradini 1980. godine. Metodologija i dokumentacija arheološkog iskopavanja, kao najbitniji segmenti struke, napredovale su tijekom vremena stoga je nemoguće uspoređivati iskopavanja koja se provode danas, kada nam dostupnost tehnologije i podataka omogućava bržu, bolju i precizniju obradu lokaliteta, s iskopavanjima koja su se provodila prije 30 i više godina. Tu se ne radi o kvaliteti iskopavanja, već o kvaliteti prikupljanja podataka. Lokalitet na Damića gradini istraživan je prije 35 godina i prije svega je bio ograničen iskopnom površinom gdje je smještaj nalaza i slojeva određen temeljima i trakama širine 2 i 4 m, koji su kopani za potrebe osnovne škole (*Slika 42, 43*), što je onemogućilo dobivanje horizontalne stratigrafije u cijelosti.

S obzirom na to da je stratigrafski kontekst poremećen samom otkopnom površinom, obrada materijala zahtijevala je višestruko pregledavanje kako bi se pojedini ulomci pripojili istoj posudi. Dodatnu otežavajuću okolnost predstavlja i činjenica da se na Damića gradini naseljavanje može pratiti od sopotske, badenske, vučedolske, vinkovačke i bosutske kulture do mlađe faze srednjolatenskog razdoblja. Razlikovanje posuda grublje fature između vučedolske i vinkovačke kulture (posebno one tretirane barbotinom na tijelu posude) gotovo je nemoguće bez poznavanja stratigrafskog konteksta. Stoga su, radi dobivanja što točnije i pouzdanije kronološko-kulturološke odredbe keramičkog materijala, u obzir uzeti samo oni ulomci koji se sa sigurnošću mogu pripisati vučedolskoj kulturi, što je odredilo i način uzorkovanja.

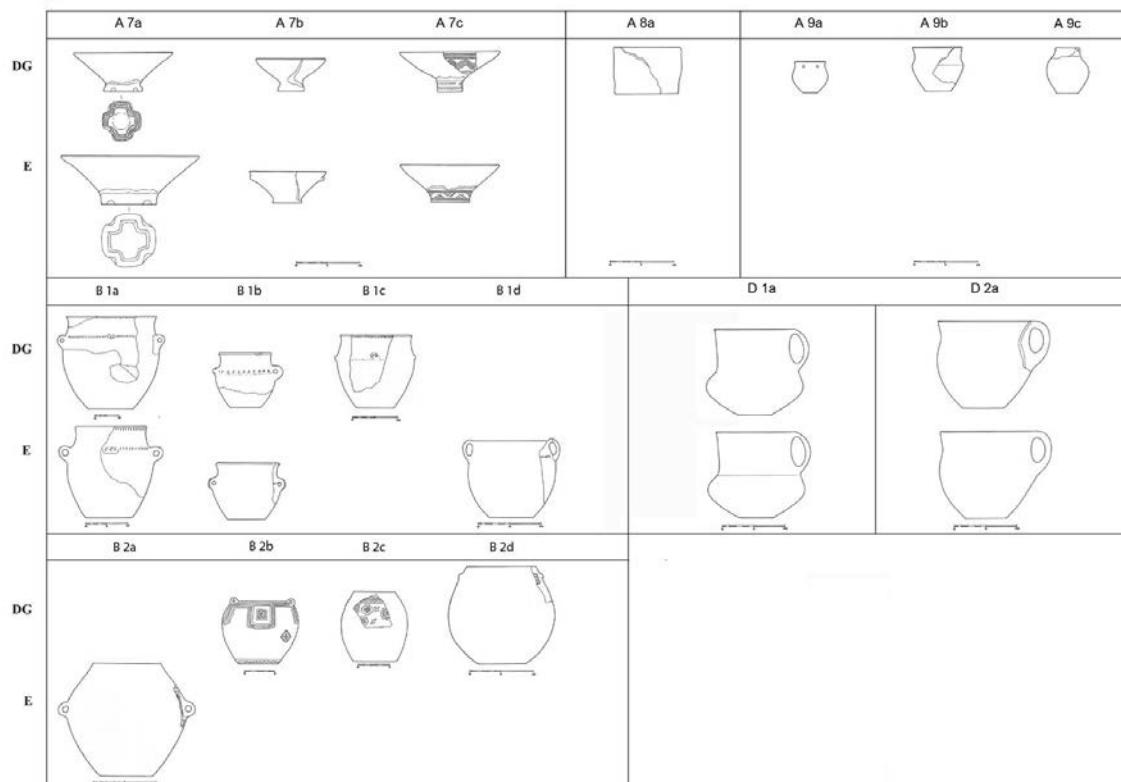
Iako se posude pokušalo rekonstruirati što je više moguće, ovakav pristup određivanja minimalnog broja posuda u konačnoj interpretaciji dao bi iskrivljenu i nepouzdanu sliku keramičke građe. Stoga je pregledavanjem keramičke građe s oba lokaliteta te spajanjem ulomaka koji pripadaju istoj posudi na Ervenici bilo moguće odrediti minimalan broj posuda (*MNV-minimum number of vessels*) uz primjenu slučajnog uzorkovanja, dok na Damića gradini to nije bilo moguće te je dobiven maksimalan broj posuda namjernim uzorkovanjem.

Nakon definiranja klasifikacije, koja je deskriptivna, te analitičke svrhe koja je interpretativna, dobiveni su osnovni preduvjeti i smjernice koji su omogućili rekonstrukciju aktivnosti vučedolskog društva na osnovi obrađenog keramičkog materijala.

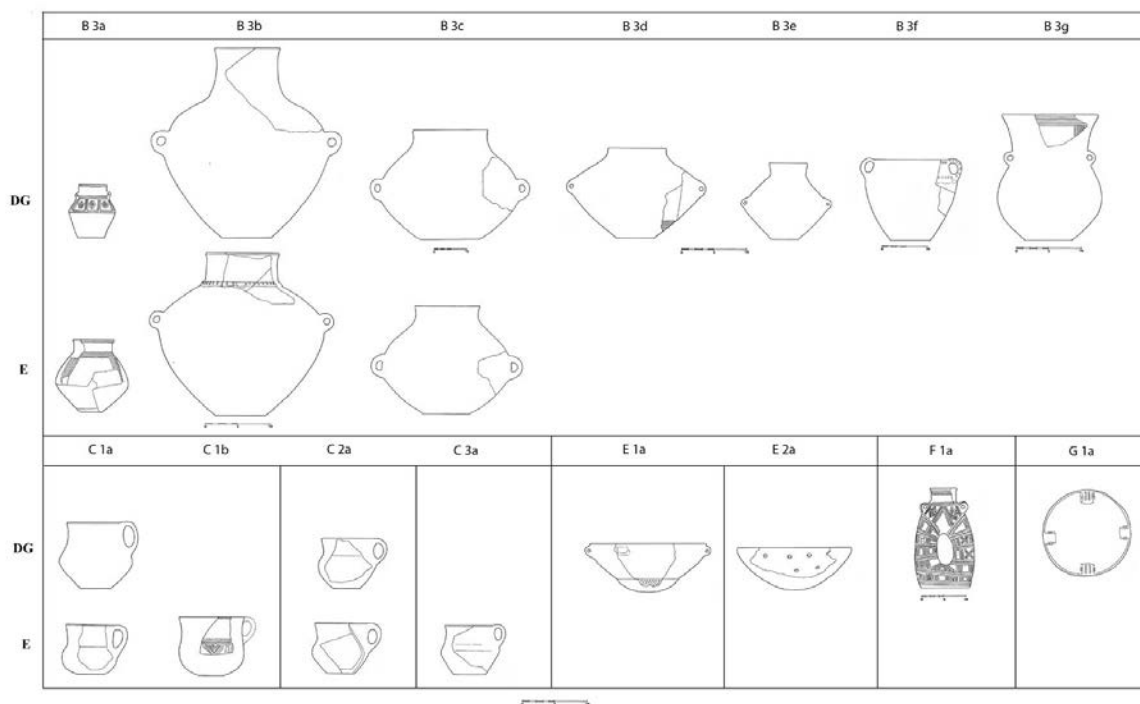
U sljedećim poglavljima bit će predstavljeni rezultati provedenih analiza, a prije toga upoznat ćemo se s geološkim i geografskim karakteristikama krajolika, smještajem i karakteristikama obrađenih lokaliteta te općim pokazateljima vučedolske kulture.

Slika 35 – Tipologija obrađenog materijala s lokaliteta na Damića gradini (DG) i Ervenici (E)
 Fig. 35 – Typology of the pottery excavated at the sites of Damića Gradina (DG) and Ervenica (E)

Slika 36 – Tipologija obrađenog materijala s lokaliteta na Damića gradini (DG) i Ervenici (E)
 Fig. 36 – Typology of the pottery excavated at the sites of Damića Gradina (DG) and Ervenica (E)

Slika 37 – Tipologija obradenog materijala s lokaliteta na Damića gradini (DG) i Ervenici (E)
 Fig. 37 – Typology of the pottery excavated at the sites of Damića Gradina (DG) and Ervenica (E)